

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

9. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot* , 2 (1), 664247.
10. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO 'LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
11. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA OTLARDA TENDOVAGINIT KASALLIGINI ETIOLOGIYASI DAVOLASH VA OLDINI OLISH

Xudayarov R.Y., Yusupov A.R.

*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

Kirish. Tendovaginit — bu pay va uni o'rab turgan qin (vagina tendinis)ning yallig'lanishi bilan kechadigan kasallikdir. U otlarda ko'p uchraydi, ayniqsa sport, ishchi yoki yuguruvchi zotlarda ko'p uchraydi. Kasallik natijasida otning harakat faoliyati cheklanadi, og'riq va shish paydo bo'ladi, bu esa iqtisodiy zarar keltiradi.

Etiologiyasi .

Tendovaginit quyidagi sabablarga ko'ra rivojlanadi:

Mexanik omillar: ortiqcha yuklama, noto'g'ri tuyoq parvarishi, sirpanish, jarohatlar.

Infektsion sabablar: bakterial (stafilokokk, streptokokk) yoki yiringli jarayonlar.

Metabolik buzilishlar: oziqlanishdagi muvozanat buzilishi, vitamin yetishmovchiligi.

Ikkinchi darajali omillar: artrit, bursit, yoki boshqa yallig'lanish kasalliklari.

Klinik belgilari

Shish, issiqlik va og'riq payda bo'ladi. Otda oqsoqlanish, harakatda qiyinchilik kuzatiladi. Pay qinida suyuqlik to'planadi (ekssudat). Ba'zan tana harorati ko'tariladi. Surunkali holatda paylar qalinlashadi, harakat chegaralanadi.

1-jadval.

Belgilar	Tendinit	Tendovaginit
Yallig'lanish joyi	Payning o'zi	Payni o'rab turgan sinovial qop (vagina tendinis)
Suyuqlik to'lanishi	Kam hollarda	Tez-tez uchraydi
Shish	Qattiq zich	Yumshoq, suyuqlikli
Og'riq	Kuchli ayniqsa harakatda	Kuchli, lekin fluktuatsiya seziladi
Turlari	Seroz, fibroz, yiringli	Seroz, seroz-fibrinoz, yiringli, krepitatsion
Asoratlari	Payning qisilishi, yirtilishi	Pay harakatining cheklanishi, fibroz yopishishlar

Tashxis.

Klinik tekshiruv (ko'zdan kechirish, payni paypaslash). Termometriya (issiq joy aniqlanadi). Puksiya (qin suyuqligi) tahlili. Rentgen yoki ultratovush diagnostikasi (zarurat bo'lsa).

Davolash.

2-jadval

1	Tajriba guruhi	5	1. Sovuq muolaja: dastlabki 1–2 kun davomida. 2. Issiqlik muolajalari: 3-kundan boshlab iliq kompress, paraffin vanna. 3. Novokainli blokada (og'riqni kamaytirish uchun). 4. Antibiotiklar (infektsion holatlarda). 5. Yallig'lanishga qarshi malhamlar (ixtiol, levomekol va boshqalar).
2	Nazorat guruhi	5	1. Sovuq muolaja: dastlabki 1–2 kun davomida. 2. Issiqlik muolajalari: 3-kundan boshlab iliq kompress, paraffin vanna. 3. Gentamitsin, va novokain blokada. 4. DICLOVAP. 5. MEGAVIT.

1. Dam berish: ot harakatini cheklash. Sovuq muolaja: dastlabki 1–2 kun davomida. Issiqlik muolajalari: 3-kundan boshlab iliq kompress, paraffin vanna. Dori vositalari: Novokainli blokada (og'riqni kamaytirish uchun). Antibiotiklar (infektsion holatlarda). Yallig'lanishga qarshi malhamlar (ixtiol, levomekol va boshqalar).

Profilaktika. Otlarni me'yorida ishlatish, ortiqcha yuklamaslik. Tuzuk oyoq parvarishi va tuyoqni muntazam tozalash. Mashg'ulotlardan oldin isitish mashqlari. Yaralar va shikastlarni o'z vaqtida davolash. Ozuqa ratsionini muvozanatlashtirish.

Xulosa. Tendovaginit otlarda keng tarqalgan kasalliklardan biridir. Kasallikni erta aniqlash, to'g'ri davolash va profilaktika tadbirlarini amalga oshirish otning ish faoliyatini saqlab qoladi hamda iqtisodiy zararlarning oldini oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. To'laganov A., Veterinariya jarrohlik kasalliklari, Toshkent, 2018.
2. Qodirov B. va boshq., Otlarda kasalliklarni tashxislash va davolash asoslari, Samarqand, 2020.
3. Radostits O.M. et al., Veterinary Medicine, 11th Edition, Elsevier, 2017.
4. Nurlanov A., Ot kasalliklari atlas va qo'llanma, Toshkent, 2019.
5. Goryachkin V.S., Veterinarnaya khirurgiya, Moskva, 2015.
6. Хакимов З., Уринов У., Саидова М., Нарманов О., Эрназаров Д., Ходжаева З., ... и Очилов Ю. (2025). Биоразнообразие насекомых в Узбекистане: от обширных степей до берегов Каспия – краеугольный камень евразийских экосистем. Каспийский журнал экологических наук, 23 (4), 1101-1105.
7. Ниязов Х., Эрназаров Д., Аvezимбетов С., Реджепбаев Дж. С. и Шакилов У. (2025). Различные методы лечения искусственного гнойно-некротического процесса у кроликов. В BIO Web of Conferences (том 181, стр. 01007). ЭДП наук.
8. Ernazarov, D. A. (2024, October). The Effect of 10% Blood Herb (Chistotel)(Chelidonii Herba) Ointment and 10% Aloe Extract Ointment on the Inflammation Process. In International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies (ITALY) (Vol. 5, pp. 69-73).
9. Shavkat, A., Kural, A., & Gayratdin, O. (2025). ORGANIZATIONAL SYSTEM OF PERSONNEL POLICY AIMED AT IMPROVING THE QUALITY OF

- EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. Advanced methods of ensuring the quality of education: problems and solutions, 2(4), 98-102.
10. Shavkat, A. va Kural, A. (2025). OLIY TA'LIM MASSASALARIDA TA'LIM SIFATI VA TA'LIM QIMMATINI ORTALASH UCHUN TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TASHKILLASH. Ta'lim sifatini ta'minlashning ilg'or usullari: muammolar va echimlar , 2 (4), 85-88.
 11. Nurmanov, K., & Nurmanov, D. A. (2025). PENSIYA JAMG 'ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO 'YICHA HISOBOTI TAHLILI. *MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT*, 3(12).
 12. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot* , 2 (1), 664247.
 13. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO 'LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
 14. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИНИНГ ТУРЛИ ТУМАНЛАРИДА ҚЎЙЛАР МОНЕЗИОЗИНИНГ ТАРҚАЛИШИ

Юлдашев Н. Э¹., Ашуров С.А¹., Сайфуллаева М. И¹., Жўрақулов Ҳ. Ҳ².

¹*Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университети Тошкент филиали*

²*Ветеринария илмий тадқиқот институти*

Республикамизда кейинги йилларида агросаноат мажмуининг асосий тармоқларидан бири бўлган чорвачиликни ривожлантириш борасида кенг қамровли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Мазкур йўналишда олиб борилган режали чора-тадбирлар натижасида чорва молларининг юқумли, юқумсиз ва инвазион касалликларга чалинишига сезиларли даражада камайишига эришилди ва чорва туёқ бош сонлари ва маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмларини ошишига эришилмоқда.

Шунинг билан биргаликда мамлакатимизга кейинги йилларда четдан турли зотга қўй-эчкилар ва бошқа чорва ҳайвонларини олиб келинаётганлиги сабабли чорва молларнинг турли паразитар (гельминтоз) касалликларнинг тарқалиш даражасини ўрганиш ҳамда уларга қарши даволаш ва профилактика чора-тадбирларини такомиллаштиришга қаратилган изланишларга алоҳида эътибор қаратиш зарур.

Кейинги йиллардаги паразитологик илмий тадқиқотларда чорва молларининг гельминтоз касалликлари хусусан, қўйларнинг ичак цестодозлари айниқса, монезиоз кенг тарқалишга эгалиги ҳамда ушбу гельминтоздан қўйчилик хўжаликлари катта иқтисодий зарар кўраётганлиги аниқланмоқда.

Бизнинг тадқиқотлар Тошкент вилоятининг тоғ ва тоғ олди туманлари Оҳонгарон, Бўстонлик, Паркент, Юқоричирчиқ ҳамда суғориладиган Оққўрғон, Зангиота, Янгийўл ва Қибрай туманларида параваришланаётган қўйлардан олинди. Жами 2023-2025 йилар давомида 1775 та қўйларнинг тезак намуналари Ветеринария дори воситалари ва